

Fernando Diaz-Plaja. La España franquista en sus documentos.- Barcelona, 1976; Franco Baamonde F. Discursos y mensajes de S.E. el Jefe del Estado a las Cortes españoles. 1943-1961. – Madrid, 1961; Francisco Franco. Textos de doctrina política. Palabras y escritos de 1945 a 1950. – Madrid, 1951; Ramon Serrano Suñer. Memorias. Entre el silencio y la propaganda, la historia como fue. Barcelona, 1977; Franco Salgado-Araujo F. Mi vida junto a Franco.- Barcelona, 1977; Teniente general Francisco Franco Salgado-Araujo. Mis conversaciones privadas con Franco. – Barcelona, 1976; 2. Textos y documentos, p.227-229, 230-231; Documentos ineditos para la Historia del Generalismo Franco, tomo 1, p.306-310; 3. Textos y documentos, p.203, 234; 4. Уинстон Черчилль. Вторая мировая война. В 3-х книгах. Кн.1, т.1-2.- М., 1991, с.521; 5. Textos y documentos, p.235; 6. Ramon Serrano Suñer. Memorias. Entre el silencio y la propaganda, la Historia como fue. – Barcelona, 1977, p.311-353; Ricardo de la Cierva. Un analisis de la entrevista Franco-Hitler basado exclusivamente en pruebas irrefutable. Hendaya. Punto final. Collección documentos. – Barcelona, 1981, p.169-175; Documentos ineditos para Historia del Generalismo Franco, p.535-549, 553-555; 7. Textos y documentos, p.169-174; 8. Ricardo de la Cierva. Un analisis de la entrevista Franco-Hitler, p.180-182; 9. Documentos ineditos para Historia del Generalismo Franco, p.547-548, 553-555; Textos y documentos, p.235-236; 10. Fernando Diaz-Plaja. La España franquista en sus documentos.- Barcelona, 1976, p.198-200; Textos y documentos, p.207; ООН. Генеральная Ассамблея. Пленарное заседание. Стенографический отчет. 23 октября-16 декабря 1946. – Нью Йорк, 1946, с.239-269; 11. Textos y documentos, p.208-209; 12. Textos y documentos, p.209-211, 213-214, 269-270; 13. Там само, с. 272-273.

П.І.Хавлюк

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗВ'ЯЗОК МІЖ ЧЕРНЯХІВСЬКОЮ ТА ЗАРУБИНЕЦЬКОЮ КУЛЬТУРАМИ

Прибічники широкої хронології черняхівської культури в особі Е.О.Симоновича зробили чергову спробу довести зв'язки зарубинецької і черняхівської культур на підставі уявної схожості кераміки цих культур і близькості чи подібності її форм, сформувавши своє розуміння проблеми походження черняхівської культури і вивчення пізньозарубинецьких “древностей в цілому”.

Як аргумент - останні праці П.М.Третякова і полеміка навколо них.²

Відомо, що П.М.Третяков у цій та інших працях піддав гострій критиці гіпотези Е.О.Симоновича й інших adeptів слов'янства черняхівської культури, їх спроби розширити хронологію вказаної культури.

Е.О.Симонович пише, що протиставлення черняхівської і зарубинецької культур одна одній раніше не піднімалось ні в російській, ні в зарубіжній довоєнній літературі.

Це твердження надзвичайно дивне. Е.О.Симонович повинен був знати, що німецькі археологи в особі школи Г.Коссіні-П.Рейнеке та інших відразу ж після відкриття В.В.Хвойкою цих культур пред'явили претензії на готську приналежність обох культур. Почалась гостра полеміка відносно етносу вказаних культур. Вона завершилась, вірніше притупилась у післявоєнний час, коли з легкої руки Б.О.Рібакова³ черняхівська культура була віднесена до слов'ян. Відповідно була підправлена її хронологія, аби зв'язати з цією культурою походження древньоруського ремесла. Але факти, тим більше археологічні, - річ незаперечна. На це не можуть вплинути ніякі події, навіть такі глобальні, як розгром фашистської Німеччини, який скинув на деякий час готську проблему з п'єдесталу.

Саме вказана праця Б.О.Рібакова поклала початок розширенню хронології черняхівської культури і перегляду деяких питань, чим не забарились скористатись М.Ю.Брайчевський, І.С.Винокур, Е.О.Симонович та ряд інших прибічників слов'янства черняхівської культури. Тим самим заплутали вказану проблему надовго.

Ми заслужено поставили в цей ряд третім Е.О.Симоновича, бо він заперечував факти дещо обережніше і, на його думку, аргументованіше. Автор підходив до вказаної проблеми повільними кроками, хоча й написав з цього приводу чи не найбільше.

Але і цього, як видно, Е.О.Симоновичу стало замало, вірніше аргументи, на його думку, були недостатні. Він вирішив зайти до проблеми з іншого боку - зіставити зарубинецьку і черняхівську кераміку. Він зібрав нашвидкоруч “близькі зразки посуду черняхівської культури, щоб порівняти їх з зарубинецькою.” Зразу скажемо, що навіть поверховий огляд, тим більше порівняння, не дає підстав зв'язувати гончарні та ліпні вироби і форми цих культур.

Якби Е.О.Симонович спробував порівняти зарубинецьку кераміку з пізньоскіфською, що у свій час ми зробили після досліджень у Сороці⁴, і навіть з посудом більш раннього часу, скажімо VIII-VII ст.ст. до н.е., то тут, з першого погляду, не потрібна була б натяжка і застосування будь-яких зусиль, аби впевнитись, що саме з цього часу тягнеться безперервна лінія культурного розвитку, як і етнічна історія племен, що залишили після себе вказані древності. Це вже перевірено і доведено багатьма дослідженнями.

А тому одразу скажемо, що спроба Е.О.Симоновича не що інше, як чергова його помилка, яка не має нічого спільного з археологічними фактами і є надуманою.

Справа в тому, що наведені ним аргументи і для наочності підсилені таблицями /с.20,21/, зовсім нічого не дають і показують несумісні, до того ж різночасові й віддалені етноси і їх культури.

Тим часом І.С.Винокур і ряд інших авторів із числа вищевказаних використали зініційовану Е.О.Симоновичем версію і дійшли висновку, що виникнення черняхівської культури без будь-яких доказів пов'язують із зарубинецькою культурою, населення якої не брало в цьому процесі ніякої участі, а тому докази їхні залишаються безпідставними.

Нині все більше розширюються масштаби вивчення вельбарської групи древностей.⁵ Започаткував вивчення вельбарських древностей Ю.В.Кухаренко дослідженнями готського могильника Брест-Трішин⁶, який є доказом руху цього народу на Правобережну Україну.

Як би то не було, вельбарські /готські/ древності з'являються на П.Бузі лише в середині III ст. н.е., коли зарубинецька культура припинила своє існування і не змогла брати участі у формуванні черняхівської культури. Саме готські /вельбарські/ древності лежать в основі складання черняхівської культури, що доводять археологічні дослідження. Отже, порівняння черняхівської і зарубинецької кераміки є безпідставним.

І все ж І.С.Винокур продовжує відстоювати свою думку. В нещодавно виданому посібнику "Археологія України" він в досить заплутаній формі пише, що черняхівська культура склалась на основі різних /вже не зарубинецької/ етнічних груп. Початок формування припадає на кінець II - початок III ст. н.е. /с. 198/. Не маючи можливості ігнорувати появу готів на Південному Побужжі, вказує, що їх навала сталася в середині III ст.н.е. /с.141/, коли вже черняхівська культура склалась. У наступному абзаці /с.203/ вказує, що наприкінці IV - в середині V ст. на території Бакоти /поблизу Кам'яця-Подільського/ існували черняхівські поселення, на основі яких у другій половині I тис. виникли слов'янські поселення. Ця версія нічим не підтверджена. Але цим самим він вже пов'язує черняхівську культуру з слов'янами.

На другій сторінці автор пише, що "Київська культура" є безпосередній генетичний попередник слов'ян V - VII ст.ст. Зауважимо, в основі є черняхівська культура, яку він пов'язує з слов'янами. Ось вам приклад об'єднання двох припущень слов'янства черняхівців та розширення хронології черняхівської культури.

Раніше цей же автор, заплутавшись у своїх неаргументованих висновках, пише: "Навала гуннів припинила розвиток східнослов'янських племен" /375 р./ (с.202), чим суперечить фактам.

Як відомо з історичних джерел і археологічних фактів, указана навала припинила розвиток саме черняхівської культури (готів). Припинила, сказати м'яко, сказати правильно – розгромила готів. Щодо слов'ян, то вони виявились союзниками гуннів /анти/ і скориставшись походом гуннів у Західну Європу, де останні втягнулися у тривалі війни, самі заселили П.Побужжя, Подністров'я, а також Болгарію. Готи залишились у Західній Європі. Як відомо готський вождь Аларіх у 410 р. спустошив Рим, частина готів /вандали/ завоювали простори у Північній Африці /429 р./ Гуннський союз племен розпався. Такою є історія, яка не може перероблятися за чийось бажанням і навіть за бажанням дипломованих осіб.

1. Симонович Е.А. Зарубинецкая и черняховская культуры в Поднепровье. Древние славяне и их соседи.- М., 1970.-С.17-22; 2. Третьяков Н.П. Финно-угры, балты и славяне на Днепре й Волге.-М.,Л., 1966 та ін.; 3. Рыбаков Б.А. Ремесло древней Руси.-М., 1948.-С.70; 4. Хавлюк П.І. Пізньоскіфське селище Сорока.// Археологія.-1979.- №29; 5. Хавлюк П.И. Вельбарские памятники на Южном Буге - .Люблин.-1988. - С.127-144; 6. Кухаренко Ю.В. Могильник Брест-Тришин.- М., 1980; 7. Археологія України. - К., 1992.

Ю. О. Синюк

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ ПІДРУЧНИКА З МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ В ІХ – XVII СТОЛІТТЯХ

Розвиток педагогічної науки і практики настійно вимагає від вчителя нових теоретичних знань, методологічних обґрунтувань і підходів, які б відповідали сучасним вимогам.

В науково-теоретичній, методичній та навчально-виховній підготовці сучасного вчителя великого значення набуває педагогічна література та журналістика. Підручник, навчальна книга, посібник, хрестоматія (фотохрестоматія), посібник-зошит, візуальні аудіотехнічні та електронні засоби комп'ютерної інформації є важливими формами та засобами удосконалення та розвитку професіоналізму сучасного вчителя, його педагогічної думки та досвіду.

Розвиток теорії, методології та методики навчання і виховання в історичному аспекті питання, на нашу думку, неможливий без створення нових підручників, які б відповідали нормам, вимогам, змісту і меті навчання та виховання.

У створенні підручника важливого значення набуває принцип історизму, в основі якого повинні бути глибокий, змістовий, різнобічний науково-практичний аналіз, відбір, узагальнення передового досвіду, методологічних поглядів відомих в Україні та за її межами теоретиків, педагогів, композиторів, вчителів-практиків попередніх поколінь.

Історичні факти засвідчують, що основи теорії підручника з музичного виховання були закладені ще в часи виникнення та розвитку Української держави.

З появою в ІХ-ХІ століттях в Київській Русі перших шкіл книжного навчання та співу з'явилася потреба у створенні для вчителів і учнів рукописних, а згодом (ХVI-ХVII ст.) друкованих нотних збірок, зошитів-посібників церковних піснеспівів.¹ Першими такими книгами були Октоїхи, Осмогласники, Триоди, Ірмологіони, Літургіаріони тощо.²

Вже в перших рукописних посібниках та хрестоматіях з співу, як засвідчують історичні джерела, на полях або між рядками нотного тексту можна прочитати певні методичні поради, правила, зауваження, висновки щодо методики навчання та контролю за процесом закріплення знань, умінь та навичок учнів. Це наштовхує на думку, що вже в ці історичні часи талановиті педагоги робили перші кроки теоретичного узагальнення свого практичного досвіду. Поступово індивідуальний та колективний практичний досвід перевтілювався у теоретичні методичні поради, методики навчання музики та співу, рукописні та друковані підручники, посібники, нотні хрестоматії, партитури тощо.³

Важливим етапом в розвитку теорії та методології підручника з музичного виховання стали ХVI та ХVII століття. Епоха бароко, як синтез старого і нового, сприяла розвиткові та узагальненню національного та світового досвіду з теорії та методики навчання і виховання.

В ХVII столітті були закладені теоретичні, структурні та методологічні основи друкованого підручника та посібника з теорії, історії музики та методики навчання і виховання.⁴ Значний внесок у створення підручників, розвиток теорії та методології навчального посібника з різних гуманітарних наук в ХVII століття зробили видатні просвітителі, теоретики та церковні діячі: С.Полоцький, П.Могила, Л.Зизаній, Г.Смотрицький, Є. Плетенецький, Л.Баранович, Є.Славинецький, Ф.Сидорович та ін.⁵

Важливу роль у створенні підручників, посібників, нотних збірок піснеспівів з теорії музики, співу та музичної грамоти, відіграла педагогічна і творча діяльність